

TAL TECH

KUIDAS LEIDA ALUSUURINGUTE MEREST ETTEVÕTETELE SOBIVAID LAHENDUSI?

Hella Riisalu PhD, vanemteadur

Põlevkivi Kompetentsikeskus

TalTech Virumaa kolledž

MÕNED LÄHTESEISUKOHAD, MIDA PEAKS MEELES PIDAMA

- Lihtsad lahendused on enamasti ammu rakendatud, kui nende rakendus on tööstuse seisukohalt mõistlik
- Hästi funktsioneerivat ja konkurentsivõimelist kaupa tootvat tehnoloogiat ei kiputa kergesti muutma
- Uusi lahendusi on vaja, kui muutuvad konkurentsitingimused või seadusandlikud (enamasti keskkonna) nõuded
- Uued lahendused võivad osutuda hästiunustatud vanadeks ehk innovatsiooni osakaal võrreldes uute originaalsete lahendustega kasvab

UURINGUD KUI TOOTED

Uuringu- staadium	Kes põhiliselt teeb	Toodang	Avalikustamise aste
Baas- ehk alusuuringud	Ülikoolid	Artiklid	Avalik - teadlase töö kvaliteedi hindamine
Rakendus- uuring	Rakendus- instituudid, erasektor	Stendikatsed, prototüübid	Know-how või IO (patendi või kasuliku mudeli kaitse) – avalikustamine piiratud
Tootearendus	Erasektor	Katsetootmine	Know-how, ei avalikustata
Tootmine		Valmistooted	

UURINGUPÜRMIID

Toode ja tootja

Tootearendus

Rakendusuringud

Baasuuringud

MIKS ME NEIST TRIVIAALSETEST ASJADEST ÜLDSE RÄÄGIME?

- Eestis on rakendusteadlaste tase suurel määral vahelt puudu
- Kas piiratud ressursside juures tuleks:
  - ✓ülikoolidel ja rakenduskõrgkoolidel baasuuringute rakendamises enda kanda võtta suurem roll?
  - ✓jätame probleemi ettevõtete inseneride lahendada?
  - ✓kel king pigistab, see ostab sisse?

KAKS LÄHENEMIST

Fundamentaalne erinevus ettevõtjate ja teadlaste ootuste vahel probleemide lahendamisel:

- Teadlane otsib **parimat lahendust**, mille leidmiseks võib kuluda palju aega ja raha
- Ettevõtja vajab **töötavat lahendust**, mille saaks ruttu ja odavalt kätte ning teostada

Kuidas pooli üksteist mõistma panna?

PRAEGUNE SEIS

- Oleks vale väita, et kumbki pool pole üldse pingutanud
- Ülikoolidel on **ettevõtlust toetavad struktuurid** (TalTech –Mectory näiteks), ülikoolide vaheline Adapter, avalikud seadmete ja teenuste loetelud, koostööüritused
- Ettevõtjad käivad koostööüritustel, mõned leiavad ka teadlased niisama üles
- Kuid miks jääb mulje, et koostöö kipub rohkem teadlaselt teadlasele välja kukkuma?
- Viimasel juhul pooled teavad, mida nad üksteiselt vajavad ja oskavad seda ka pakkuda
- Kas aga teadlane teab, mida ettevõtjale pakkuda ja kas tema väljatöötatud lahend üldse rakenduseks sobib?

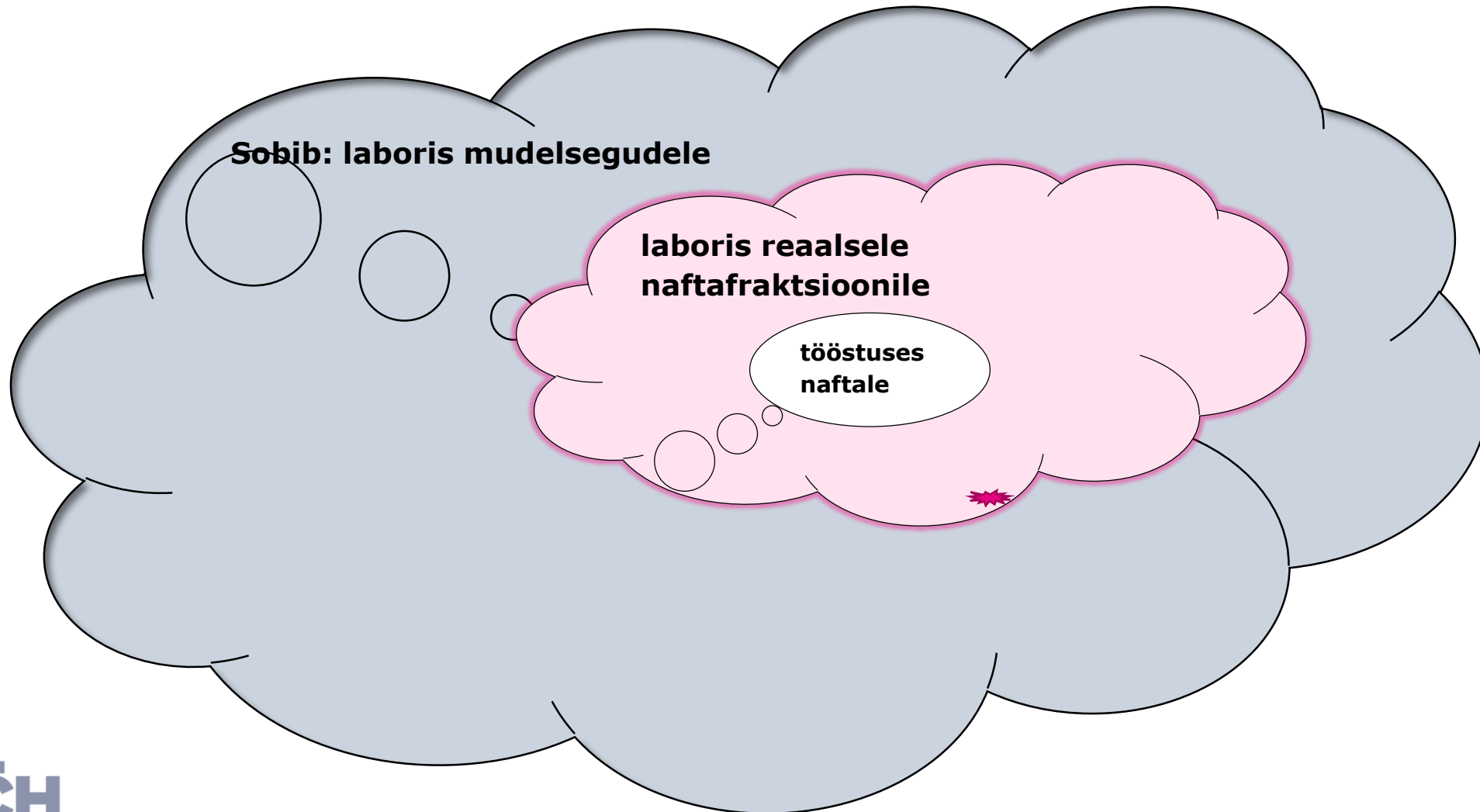

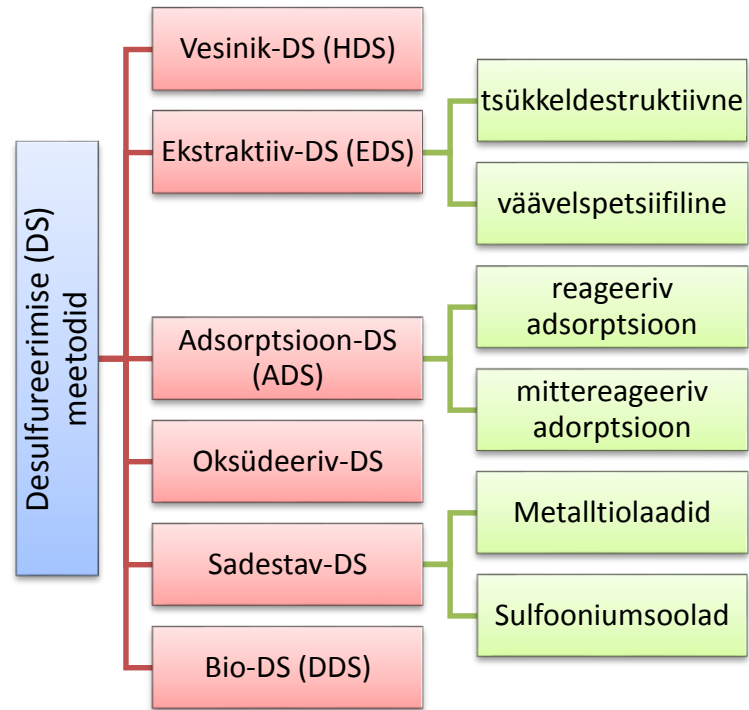
ANDMEKAEVE

- Baasteaduse andmemahat kasvab pidurdamatult, milles isegi teadlastel endil on raske orienteeruda ehk sisuliselt oleme jõudnud **andmekaevamise staadiumisse**. Mõnikord on mõistlik asi uuesti leiutada.
- Ettevõtted ei tule info kogumisega kõigi võimalike lahenduste kohta tihti toime, sest napib aega, oskusi ja raha.
- Teadlased võivad küll osata andmeid hästi üles otsida, kuid vajame kriteeriume nende hindamiseks ettevõtja seisukohalt

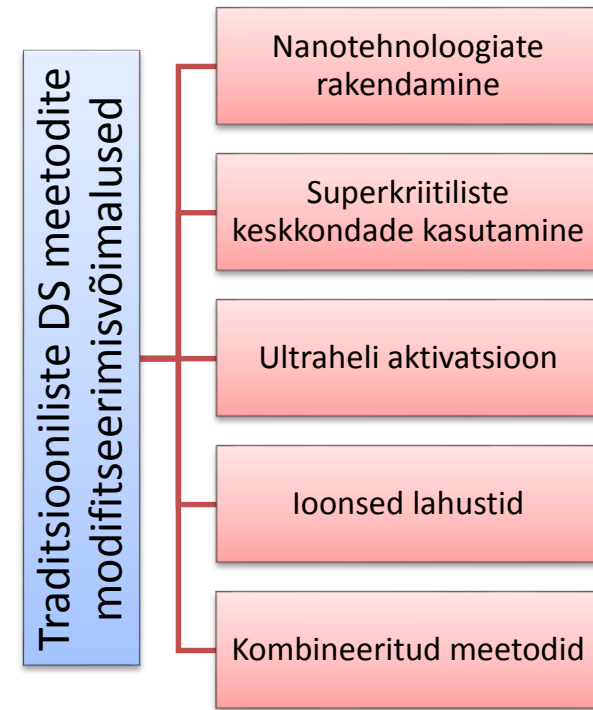
ANDMEPILV NAFTA VÄÄVLITUSTAMISE MEETODI OTSINGUL NAFTAKEEMIAS KASUTATAVATE MEETODITE HULGAST

NÄIDE ANDMEKAEVAMISE TULEMUSTEST NAFTAFRAKTSIOONIDE VÄÄVLITUSTAMISE EHK DESULFUREERIMISE NÄITEL

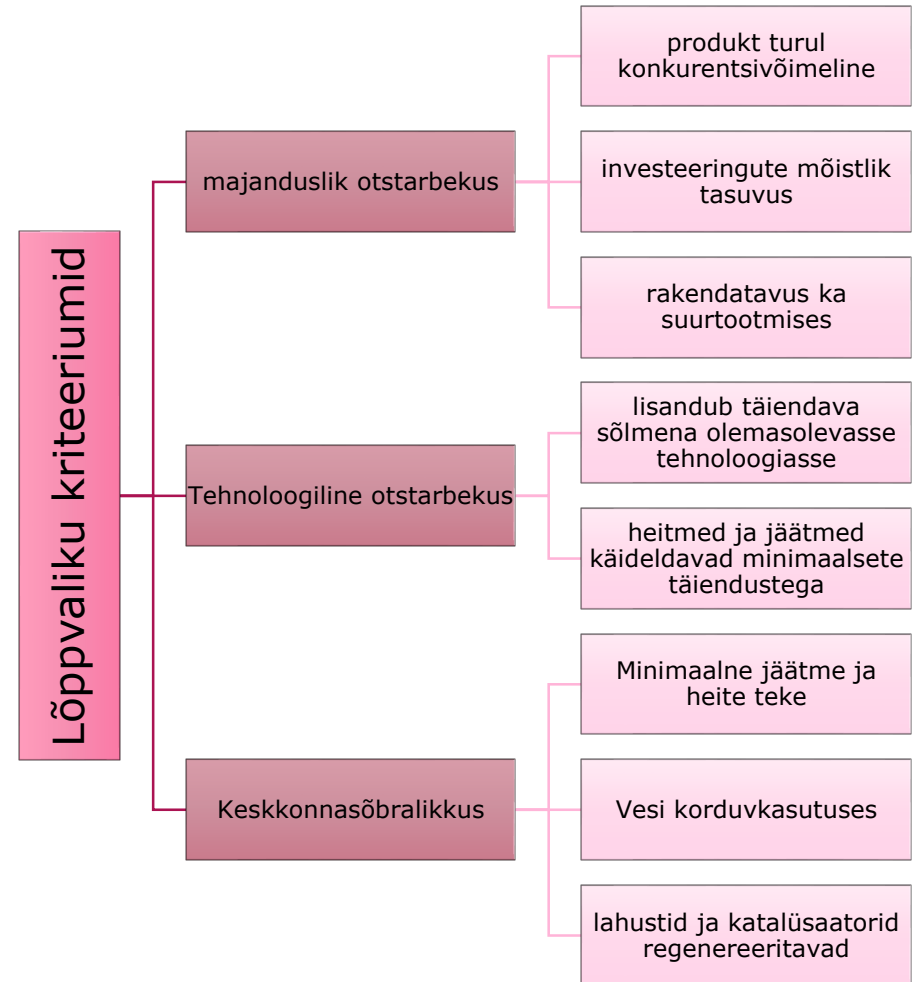

Traditsiooniliste väävlitustamise ehk desulfureerimismeetodite puu

Modifitseerimisvõimaluste puu

LÕPPVALIKU KRITEERIUMID EHK HELEROHELINE UNISTUS

MÕTLE SÜSTEEMIST VÄLJA!

- Teadlastena ei tohi jääda lihtsalt andmekaeve lõksu ja arvata, et valitud analoog on ainus lahendus
- **Näide:** kuna põlevkivi on nafta eellane, siis võiks arvata, et põlevkiviõli väävlitustamise meetodeid võib leida ainult hästi läbi uuritud naftaproduktide väävlitustamismeetodite hulgast
- **Kuid kust tuleb väävel õlisse? Põlevkivist!!**
- **Väävlitustame hoopis lähtepõlevkivi!**
- Põhimõttelised võimalused:
  - ✓ põlevkivi hüdrogeenime
  - ✓ koostöödelda põlevkivi madala väävlisisaldusega materjaliga
  - ✓ biokaevandame ehk väävli eraldamine bakteritega
- **Tulemus:** PKK koostööprojekt BiotaTec OÜ-ga põlevkivi uute biokaevandamisvõimaluste uurimisel ning Eesti Energia AS ja Viru Keemia Grupp AS toetus sellele

KUIDAS KOOSTÖÖD TEADUSE POOLE PEALT VEEL ARENDADA? PÕLEVKIVI KOMPETENTSIKESKUSE KOGEMUSI I

Selgita välja edukaks rakenduseks puuduvad lähteandmed:

Teostuse näide 1

- Probleem: Õli koostise tundmine on kasutamise seisukohalt oluline
- Lahendus: Töötasime välja täpsustatud metoodika, mis lubab laia keemispiiridega õli (nõ toorõli) koostise grupikoostist oluliselt kiiremini ja usaldusväärsemalt määrata ning kombineerides seda kromato-mass-spektromeetriaga võime määrata õlide koostise poolkvantitatiivselt üksikühendite tasemini välja
- Tulemus: konkurentsieelis erinevate materjalide poolkoksistamise ja pürolüüsi uuringute läbiviimisel ja saadavate õlide kvaliteedi hindamisel

KUIDAS KOOSTÖÖD TEADUSE POOLE PEALT ARENDADA? PÕLEVKIVI KOMPETENTSIKESKUSE KOGEMUSI II

Teostuse näide 2

- Probleem: Põlevkivi ja erinevate materjalide koostöötlemise uuringud, kui seni on edu saanud kompositsiooni, kus põlevkivi on enamuses ja lisamaterjal vähemuses, siis mis juhtub, kui teha vastupidi
- Lahendus: Laiendasime uuringuid nii erinevate materjalide koostöötlemissuunal, kui uurisime, milline on mõju konkreetsetel põlevkivi koostiskomponentidel
- Tulemus: Lisaks põlevkivile saab koostöötlemisprotsessidesse edukalt kaasata põlevkivitööstuse jääkprodukte

Kas alati peab kogu poolkoksistamise protsess olema pidev, võib-olla mõni protsessi osa on mõistlik lahendada perioodiliselt toimivate ühikute patareina?

KOMPETENTSIKESKUS KUI ÜLIKOOLI VÕIMALUS ETTEVÕTLUST TOETADA - KOKKUVÕTE

Kompetentsikeskuse kaks võimalust:

1. Pakkuda lihtsalt ettevõtete poolt tellitud analüüsi või uuringuteenuseid sh.

- suuremahulisi.
Ettevõtted tulevad PKK-sse ja saavad praktiliselt valmistoote.

Näide: PKK poolt põlevkivi tehnoloogiliste omaduste määramised tuhandetes proovides üle maailma

2. Läbi viia ennetavaid uuringuid tulevase koostöö edendamiseks sh.

- Selgitada võimalikke rakendusuringuid takistavaid probleeme
- Andmekaeve ettevõtjatele huvi pakkuvates suundades ja nende alusel edaspidise uurimis- ja koostöö kujundamine

Toode kujundatakse keskuse ja ettevõtjate koostöös.

Näide: põlevkivi biokaevandamisvõimaluste uuring

ASJAD EI SÜNNI TÜHJA KOHA PEALE EHK PISUT KA PKK KÜTUSTE TEHNOLOOGIA LABORIST

Kogemuste pagasi algus aastas 1958

- Moodsad ruumid, analüüsitehnika ja kogunud personal, kes on alati valmis uute probleemidega rinda pistma
- Jordaania, Maroko, Mongoolia, Austraalia, Rootsi, Kasahstani, Serbia jt maade põlevkiviproovide analüüse (üle 3000 proovi)
- Rakendusuuringud Eesti põlevkivi ettevõtetele
- Uuringute ja analüüside tegemise võimed ja võimalused ei piirdu põlevkiviga – näiteks materjalide erinevad elementanalüüsid (sh metallide sisaldused)
- Suur huvi on näiteks uurida lasta esmaseid võimalusi igat sorti orgaanilisest materjalist õli saada ja selle omadusi uurida.

UUED VÕIMALUSED

- Kõiki asju ei suuda teadlased ise välja mõelda.
- Otse katseklaasist tehast ei ehita

Kuhu aga pöörduda, kui kellegi hea idee köögilaua või garaažinurga katseklaasist hakkab välja kasvama?

- **PKK rendilabor:** korralik laborikeskkond ja baasinventari rentimise võimalused, lisaks asjatundlik konsultatsioon korrus allpool
- Hea võimalus ajutiselt meie partneritel Ida-Virumaal töötada
- Ettevõtjatele, kellel on vaja ajutist lahendust oma ideede katsetamiseks laboris

MEIE ÜHINE HELEROHELINE UNISTUS

- Räägime üksteisega!
- Kas kohvitassi või õllekannu taga, kontoris või saunas, on maitse asi.
- Kui keskus ei tea, mis probleemid ettevõtjaid vaevavad, ei saa me oma keskuse teenuseid arendada ega oska uusi juurde luua.
- Suhtlus peab olema kahepoolne, samas aus ja konfidentsiaalne.
- Meie oleme valmis meie ühist helerohelist üritust ellu viima!

TAL TECH

SUHTLEME OMAVAHEL JA LEIAME LAHENDUSI!

PÕLEVKIVI KOMPETENSIKESKUS

TalTech Virumaa kolledž

Järveküla tee 75

Kohtla-Järve, Ida-Virumaa

www.pkk.ee

